

LÁTÓ-FALU

Az elmúlt évszázadban a néprajz és az irodalom sokat elmondott a magyar faluról, mindent, ami eszébe jutott. Kiment a falu divatból, talán meg is szűnt közben. Vagy mégsem? Arra kértem két tucat író, meséljenek a faluról. Legyen ez egy falu-Látó vagy egy Látó-falu.

Valamelyik nap idős embert láttam a mezőn, gabonát vetett, a vállára kötött zsákból szórta kézzel a magot a földbe. A mozdulatokat gyerekkorában tanulta, a gépesítésig így vetettek, a gépesítés után is így fognak, ha majd emlékszik valaki, hogy vetni kell előbb, azután lehet csak aratni. Ősi mozdulatsor, ránézésre egyszerű, de nem az. Tanulható, amíg van, kitől. Aki egyedül próbálná feltalálni a mezőgazdaságot, sokat fog éhezni. Ez a falu egyik alapvonása: minden egyszerű tevékenység mögött összetett kollektív tudás áll. A hatékony élelmiszer-termeléshez nincs szükség hagyományos közösségekre, ezek fel is számolódtak (erőszakosan felszámolták őket), vagy marginális szerepet játszanak. Amíg az ipar eltartja a mezőgazdaságot. Apokaliptikus forgatókönyvek szerint a gépesítés meg a vegyszerezés után a biotermelés következik. Amikor az ipar nem tartja el a mezőgazdaságot, archaikus módszereket vesznek elő, akik még emlékeznek. Mintha csak egy lépésre volna a középkor. Ha vissza lehet lépni, még van falu. Ha nem lehet, az azt jelenti, hogy nincs emlékezet. Ahol nincs emlékezet, nem lehet újratekenni. Ha egy ötszáz lakosú falu régen meg tudott élni a földje műveléséből, elvileg ma is meg tudna. De már nem tud. Nem vágyom olyan világba, ahol ismét meg fog tudni majd. Pedig előbb vagy utóbb kezdeni kell valamit ezekkel a falvakkal, ahonnan még nem vándorolt el mindenki, ahol még élnek, dolgoznak, emlékeznek az emberek.

Mindig megdöbbenek, amikor falusi munkanélküliségről hallok. Egy kisebb háztáji gazdaságban is reggeltől estig mindenkinek dolga van, ha mindenki tudja, mit kell tennie. Falu talán az volna, ahol az emberek tudják, miként élhetnek meg a közvetlen természeti környezet adta lehetőségekből. Holnapra is maradjon, és tartalék kell, meg fölösleg, hogy el tudjuk képzelni a holnapot. Egyedül senki nem tud semmit. Egyedül senki nem elég a létezéshez, a túléléshez se. A falu a feltétlen összetartozás helye. Ezen alapszik a család és a nép, ebbe születik bele az ember. És a nyelvbe, mert mindenkinek van anyanyelve. A világ otthonossága ez. Idegenbe szakadt

emberek mondják, semmi nem tud annyira hiányozni, mint az otthoni szó. Az ember nem az idillbe születik, hanem a világba, amelyik éppen olyan, amilyen. Utólag megszépíthető, vagy már utólag sem. Nincs mindenkinek, ahova és amiért visszavágynia. Az sincs már mindig, ahova el. Nagyon sok embernek semmije nincs: emlék, nosztalgia, illúzió. A legtöbb ember nem tud semmit. Alig maradt már jövő. Ez a hazánk.

Kelet-Európában a falu túlélte eddig mindent, az iparosítást, a szocializmust, az EU-t is túl fogja. Mindig lesznek emberek, akik abból élnek majd, amit megtermelnek, bár nem hatékony és nem korszerű. Marginális. A lakóparkot övező törmeléksávon és bozótoson túl juhok és kecskék legelnek, emberek túrják a földet, traktorral, lóval, házalók járnak óbégatva furgonnal, kóberes szekérral, vasárnap az öregek a templomba mennek, a lelkészek temetnek, három vagy négy templom is van falunként. Orvos nincs, az iskola bezárt, busz nem jár, alig utazik valaki. Kocsma sincs, a bolt előtti padon isszák az emberek a sört. Házak ablaka bedeszkázva, düledező melléképületek, felhagyott szőlők, bozót és parlag. Sok ilyen falu van Erdélyben, Romániában. Negyed századdal a falurombolási program után már tudjuk, nem volt rá szükség. És nem telepednek városról vissza tömegesen az emberek, hiába ért véget az ipari forradalom, hiába áltatta magát több nemzedék is, hogy majd. Lakni bárhol lehet, élni viszont nem.

Milliók élnek a kortárs falusi lepusztultságban, átlépett fölöttük a modernizáció. Aki tud, elvándorol, aki nem tud elmenni, belepusztul vagy megmarad. Aki marad, az kénytelen lesz kitalálni magának a következő korszak faluját, senki helyette nem fogja. Aki sietett, az innen már elment, én réárek – mondta a bácsi, leemeltük a boronát a szekérről, elébe fogtuk a lovat. Mint a gépesítés előtt, a középkorban, 2015 tavaszán.